

M.A Sem-3 Examination

504

Sanskrit (EA)

November-2024

Time : 2-30 Hours]

[Max. Marks : 70

પ્રશ્ન 1 કોઈ પણ ચાર શ્લોકોનો આવશ્યક નોંધ સાથે અનુવાદ કરો.

(14)

Translate any four verses with the necessary notes.

1. નારાયણં નમસ્કૃત્ય નરન્વૈવ નરોત્તમમ્
દેવીં સરસ્વતીં વ્યાસં તતો જયમુદીર્યેત્ ॥ ૧.૩ ॥
2. પ્રજાસૃજેતિ વ્યાદિષ્ટઃ પૂર્વં દક્ષઃ સ્વયમ્ભુવા
યથા સસર્જ ચૈવાદૌ તથૈવ શ્રુણુત દ્વિજાઃ ॥ ૭.૩ ॥
3. દિતેઃ પુત્રાઃ કથં જાતા મરુતો દેવવલ્લભાઃ
દેવૈર્જન્મુશ્ચ સાપત્નૈઃ કર્માતે સચ્ચમુત્તમમ્ ॥ ૭.૧ ॥
4. પૃથૌરેવાભવદત્નાત્ તતઃ પૃથુરજાયતા
સ વિપ્રૈરભિષિત્તોઽપિ તપઃ કૃત્વા સુદારુણમ્ ॥ ૧૦.૧૦ ॥
5. વૈશ્વદેવં તતઃ કુર્યાન્નિવૃતે પિતૃકર્મણિ
ઇષ્ટૈઃ સહ તતઃ શાન્તો ભુજીત પિતૃસેવિતમ્ ॥ ૧૬.૭૭ ॥
6. અશ્વમેધશતં સાગ્રમકરોદ્યઃ સ્વતેજસા
પુરુરવા ઇતિ રચ્યાતઃ સર્વલોકનમ્સકૃતઃ ॥ ૨૪.૧૦ ॥
7. ઇમાં મિથ્યાભિશસ્તિં યો વેદકૃષ્ણાદપોહિતામ્
ન સ મિથ્યાભિશાપેન અભિશાપ્યોઽથ કેનચિત્ ॥ ૪૭.૩૪ ॥
8. પુરાણમેકમેવાસીતદા કલ્પાન્તરેઽનઘ
ત્રિવર્ગસાધનં પુણ્યં શતકોટિપ્રવિસ્તરમ્ ॥ ૭૩. ૪

પ્રશ્ન 2 મત્સ્ય-પુરાણમાં વર્ણિત સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિની સંકલ્પના ચર્ચો.

(14)

Discuss The concept of the Creation of origin Described in the Matsya-Purana.

અથવા

પ્રશ્ન 2 પુરાણોના પંચ લક્ષણો ને આધારે મત્સ્ય પુરાણનું મૂલ્યાંકન કરો.

Evaluate the Matsya Purana based on the five characteristics of the Puranas.

પ્રશ્ન 3 કોઈ પણ બે ટૂંકનોંધ લખો.

(14)

Write any two short notes.

- 1 બ્રહ્મા સાવિત્રી વૃત્તાંત
- 2 પૃથુ ચરિત
- 3 ઇલા વૃત્તાંત
- 4 સ્થમન્તક મણિની કથા

(P.T.O.)

પ્રશ્ન 4 મત્સ્ય-પુરાણના આધારે પુરાણોનો સાંસ્કૃતિક મહિમા ચર્ચો.

(14)

Discuss the cultural majesty of Puranas based on Matsya-Puranas Churches.

અથવા

પ્રશ્ન 4 મત્સ્ય-પુરાણના વિષયવસ્તુ પર વિસ્તૃત નોંધ લખો.

Write a detailed note on the content of the Matsya-Purana.

પ્રશ્ન 5 કોઈ પણ સાત પ્રશ્નોના એક કે બે વાક્યોમાં જવાબ આપો.

(14)

Answer in one or two sentences for any seven questions.

1. પુરાણોના પંચ લક્ષણોના નામ લખો.

Write the names of five characteristics of Puranas.

2. કશ્યપ ઋષિની બન્ને પત્નીઓના નામ લખો.

Write the names of both the wives of Sage Kasyapa.

3. અધર્મી રાજા વેનના પુત્રનું નામ શું હતું? તેણે કોનું દોહન કર્યું હતું?

Who was the son of the unethical king Ven? Whom did he milk?

4. મત્સ્ય-પુરાણના કથયિતા તથા શ્રોતા કોણ છે?

Who are the narrators and listeners of Matsya-Purana?

5. પોતાના તપથી પ્રસન્ન થયેલા બ્રહ્માજી પાસે રાજા મનુ શું વરદાન માંગે છે?

What boon does King Manu seek from Brahma who is pleased with his penance?

6. શ્રાદ્ધના કેટલાં પ્રકારો છે, કયા કયા?

6. How many types of Shraddha are there, which ones

7. અપ્સરા ઉર્વશી કયા રાજાની પત્ની બની ?

Apsara Urvashi became the wife of which king?

8. યયાતિ ને યુવાની કોને આપી?

Who gave youth to Yayati?

9. ભગવાન મહાદેવે કયા યુદ્ધમાં ત્રણે લોકના અસૂરો, પિશાચો અને દાનવોનો નાશ કર્યો હતો?

In which war did Lord Mahadev destroy the demons of the three worlds?

10. દેવતાઓના ગુરુ તથા દાનવોના ગુરુના નામ લખો.

Write the names of the Gurus of Gods and Demons.

2811E840-3

Candidate's Seat No : _____

M.A Sem-3 Examination

504

Sanskrit (EB)

November-2024

Time : 2-30 Hours]

[Max. Marks : 70

પ્રશ્ન - 1. (ક) નીચેનામાંથી ગમે તે બે સૂત્રોને સોદાહરણ સમજાવો -

(10)

પ્રશ્ન: - 1. (ક) નિમ્નલિખિતેષુ દ્વે સૂત્રે સોદાહરણમ્ વ્યાખ્યાયત -

1. અર્થવદધાતુરપ્રત્યયઃ પ્રાતિપદિકમ્ ।
2. અતો ગુણે ।
3. बहुषु बहुवचनम् ।
4. जसि च ।
5. ह्रस्वनद्यापो नुट् ।

પ્રશ્ન - 1 (સ્વ) નીચેના પ્રશ્નોના સંક્ષેપમાં ઉત્તર આપો -

(04)

પ્રશ્ન: - 1.(સ્વ) સંક્ષેપતઃ ઉત્તરમ્ લિખત -

1. નામિ સૂત્રની વૃત્તિ લખી ઉદાહરણ જણાવો ?
2. તૃતીયા એકવચનનો મૂળ પ્રત્યય કયો છે ?
3. પ્રાતિપદિકસંજ્ઞા કોની થાય છે ?
4. રામ + શસ્ અહીં સન્ધિ થઈને કયું રૂપ સંપન્ન થાય છે ?

પ્રશ્ન - 2 (ક) નીચેના પ્રયોગોમાંથી ગમે તે બેની રૂપસિદ્ધિ પ્રક્રિયા સમજાવો -

(10)

પ્રશ્ન: - 2 (ક) અધોલિખિતેષુ પ્રયોગદ્વયસ્ય રૂપસિદ્ધિપ્રક્રિયા લેખનીયા -

1. रामः ।
2. रामस्य ।
3. हरयः ।
4. भानोः ।
5. हे हरे ।

પ્રશ્ન - 2 (સ્વ) નીચેના પ્રશ્નોના સંક્ષેપમાં ઉત્તર આપો -

(04)

પ્રશ્ન: - 2 (સ્વ) અધોલિખિતાનામ્ પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ સંક્ષેપતઃ લિખત -

1. हरि नुं तृतीया ऐकवचनरूपं भुं थाय છે ?
2. रामस्य । માં ડસ્ ના સ્થાનમાં કયો આદેશ થાય છે ?
3. शस् प्रत्ययમાં આવેલા સ્ ના સ્થાનમાં ન આદેશ કયા લિંગમાં થાય છે ?
4. ઇત સંજ્ઞાવિધાયક સૂત્ર લખી ઉપયોગ જણાવો ?

પ્રશ્ન - 3 () સુબન્તની રૂપસિદ્ધિ પ્રક્રિયાના તબક્કા સોદાહરણ સમજાવો.

(14)

પ્રશ્ન: - 3 સુબન્તપદસ્ય સિદ્ધિપ્રક્રિયાયાઃ સોપાનાનિ સોદાહરણમ્ લેખનીયાનિ ।

અથવા/અથવા

પ્રશ્ન - 3 પ્રાતિપદિકસંજ્ઞા નાં ફળ તરીકે પ્રાપ્ત થતા એકવીસ (21) પ્રત્યયો લખી, અકારાન્ત

(P.T.O)

પુંલિંગના એકવચનનાં રૂપોમાં તેમના સ્થાને થતા આદેશોને સોદાહરણ સમજાવો.

પ્રશ્ન - 3 પ્રાતિપદિકસંજ્ઞાયાઃ ફલત્વેન પ્રાપ્યમાણાઃ યે એકવંશતિઃ પ્રત્યયાઃ સન્તિ, તાન્ વિલિખ્ય અકારાન્તપુલ્લિંગસ્ય એકવચનરૂપેષુ જાયમાનાન્ આદેશાન્ સોદાહરણં લિખત ।

પ્રશ્ન - 4 વ્યાકરણશાસ્ત્ર અનુસાર ધ્વનિ અને સ્ફોટનું સ્વરૂપ સમજાવો. (14)

પ્રશ્ન - 4 વ્યાકરણશાસ્ત્રાનુસાર ધ્વનિસ્ફોટયોઃ સ્વરૂપં વિવૃણુત ।

અથવા/અથવા)

પ્રશ્ન - 4 કોઈ પણ બે ટૂંકનોંધ લખો.

પ્રશ્ન - 4 કયોશ્ચિદ્ દ્વયોઃ વિષયે ટિપ્પણીં કુરુત ।

(1) શબ્દબ્રહ્મનું સ્વરૂપ

(2) ભર્તૃહરિએ કરેલી વ્યાકરણાગમની પ્રશંસા

(3) વૈયાકરણસિદ્ધાન્તકૌમુદીનો સંક્ષિપ્ત પરિચય

(4) સ્ફોટના ભેદો

પ્રશ્ન - 5 નીચેનામાંથી ગમે તે સાતના ઉત્તર આપો.

(14)

પ્રશ્ન - 5 અધોલિખિતાનામ્ પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ સંક્ષેપતઃ લિખત -

1. વાક્યપદીય ઉપરની કોઈ એક ટીકાનું અને તેના કર્તાનું નામ આપો.
2. પ્રાતિપદિકસંજ્ઞા વિધાયક બન્ને સૂત્રો લખો.
3. પંચમી વિભક્તિના ત્રણેય વચનના મૂળ સુપ્ પ્રત્યયો લખો.
4. સંસ્કૃત વ્યાકરણના ત્રિમુનિ અને તેમની કૃતિઓને જણાવો
5. વૈયાકરણસિદ્ધાન્તકૌમુદી માં કેટલા પ્રકરણો અને સૂત્રો છે ?
6. વૈયાકરણોના સ્ફોટ સિદ્ધાન્તથી પ્રેરિત થઈ સાહિત્યશાસ્ત્રમાં કયા આચાર્યે કયા સિદ્ધાન્તની સ્થાપના કરી છે. ?
7. પ્રત્યયની આદિમાં આવેલાં ચવર્ગ અને ટવર્ગનો લોપ કયા સૂત્રથી થાય છે? સોદાહરણ સમજાવો.
8. જસ્ પ્રત્યયના સ્ વર્ણની ઇત્સંજ્ઞાનો નિષેધ કરનારું સૂત્ર લખો.
9. અજ્ઞ સંજ્ઞાનું કોઈ એક ફળ જણાવો.
10. હરિ + સુ એ સ્થિતિમાં ઉકારની ઇત્સંજ્ઞા અને લોપ કરનારું સૂત્ર લખો.

પ્રશ્ન 01 નીચેનામાંથી કોઈપણ બે ગદ્યને સાનુવાદ સમજાવો.

(14)

1. કામ્યાનિ સ્વર્ગાદીષ્ટસાધનાનિ જ્યોતિષ્ઠામાદીનિ । નિષિદ્ધાનિ નરકાદ્યનિષ્ટસાધનાનિ બ્રાહ્મણહનનાદીનિ । નિત્યાન્યકરણે પ્રત્યવાયસાધનાનિ સન્ધ્યાવન્દનાદીનિ । નૈમિત્તિકાનિ પુત્રજન્માદ્યનુબન્ધીનિ જાતેષ્ટ્યાદીનિ । પ્રાયશ્ચિતાનિ પાપક્ષયસાધનાનિ ચાન્દ્રાયણાદીનિ । ઉપાસનાનિ સગુણબ્રહ્મ- વિષયમાનસવ્યાપારસ્યાણિ શાણ્ડિલ્ય-વિદ્યાદીનિ ॥
2. ઇયં સમષ્ટિત્કૃષ્ટોપાધિતયા વિશુદ્ધસત્ત્વપ્રધાના । એતદુપહિતં ચૈતન્યં સર્વજત્વસર્વેશ્વરત્વસર્વનિયન્તૃત્વાદિગુણૈકમવ્યક્તમન્તર્યામીજગત્કારણમીશ્વરઙ્ગિતિ ચ વ્યપદિશ્યતે સકલજ્ઞાનાવભાસકત્વાત્ । "યઃ સર્વજઃ સર્વવિત્" ઇતિ શ્રુતેઃ । ઈશ્વરસ્યેયં સમષ્ટિરખિલકારણત્વાત્ કારણશરીરમાનન્દ પ્રચુરત્વા- ત્કોશવદાચ્છાદકત્વાચ્ચાન્દમયકોશઃ સર્વોપરમત્વાત્ સુષુપ્તિરત એવ સ્થૂલસૂક્ષ્મપ્રપञ્ચલયસ્થાનમિતિ ચોચ્યતે
3. તદાનીમેતાવીશ્વરપ્રાજૌ ચૈતન્યપ્રદીપ્તાભિરતિસૂક્ષ્માભિરજ્ઞાનવૃત્તિભિરા નન્દમનુભવતઃ "આનન્દભુક્ ચેતોમુખઃ પ્રાજ્ઞ" ઇતિ શ્રુતેઃ સુખમહમસ્વાપ્સં ન કિઞ્ચિદવેદિષમિત્યુત્થિતસ્ય પરામર્શોપપતેશ્ચ । અનયોઃ સમષ્ટિવ્યષ્ટયો- વૈનવૃક્ષયોરિવ જલાશયજલયોરિવ વાઙ્મ્હેદઃ । એતદુપહિતયોરીશ્વરપ્રાજયોરપિ વનવૃક્ષાવચ્છિન્નાકાશયોરિવ જલાશયજલગતપ્રતિબિમ્બાકાશયોરિવ વાઙ્મેદ "એષ સર્વેશ્વર" ઇત્યાદિશ્રુતેઃ ॥
4. તમઃ પ્રધાનવિક્ષે પશક્તિ મદજ્ઞાનો પહિત ચૈતન્યાદાકાશ આકાશાદવાયુર્વાયોગ્નિરગ્નિરાપોઽભ્યઃ પૃથિવી ચોત્પદ્યતે "તસ્માદ્વા એતસ્માદાત્મન આકાશઃ સમ્ભૂત" ઇત્યાદિશ્રુતેઃ । તેષુ જાડ્યાધિક્ય- દર્શનાત્તમઃ પ્રાધાન્યં તત્કારણસ્ય । તદાનીં સત્ત્વરજસ્તમાંસિ કારણગુણ- પ્રક્રમેણ તેષ્વાકાશાદિષુત્પદ્યન્તે । એતાન્યેવ સૂક્ષ્મભૂતાનિ તન્માત્રાપ્પજ્ઞી- કૃતાનિ ચોચ્યન્તે ।

પ્રશ્ન 02 નીચેના વિધાનો ચર્ચો (ગમે તે બે)

(14)

1. ઇયં વ્યષ્ટિનિકૃષ્ટોપાધિતયા મલિનસત્ત્વપ્રધાના ।
2. અસર્પભૂતાયાં રજ્જૌ સર્પારોપવદ્વસ્તુન્યવસ્ત્વારોપોઽધ્યારોપઃ ।
3. જીવબ્રહ્મૈક્યં શુદ્ધચૈતન્યં પ્રમેયં તત્રૈવ વેદાન્તાનાં તાત્પર્યાત્ ।
4. અજ્ઞાનસ્ય આવરણ-વિક્ષેપ શક્તિદવયી ।

પ્રશ્ન 03 અનુબંધયતુષ્ટયને સવિસ્તાર સમજાવો.

(14)

(અથવા)

તત્ત્વમસિ મહાવાક્યની અર્થનિષ્પત્તિ સમજાવો.

પ્રશ્ન 04 ટૂંકનોંધ લખો. (ગમે તે બે)

(14)

1. પંચકોશ વિવેચન.
2. અદ્વૈત વેદાન્તનો સાધના માર્ગ
3. વેદાન્તસારનું મંગલાચરણ.
4. કર્મમીમાંસા

પ્રશ્ન 05 ટુકમાં ઉત્તર લખો (ગમે તે સાત)

(14)

1. જીવની ઉપાધિ કઈ છે ?
2. કયા કર્મને ઉપાસના કર્મ કહેવાય ?
3. સમષ્ટિ અજ્ઞાન એટલે શું ? તેની લાક્ષણિકતા કઈ છે ?
4. ઉપાધી એટલે શું ?
5. વિક્ષેપશક્તિ એટલે શું ?
6. બ્રહ્મ માટે તુરીય શબ્દ કેમ પ્રયોજ્યો છે ?
7. આનંદમય કોશ એટલે શું ?
8. વિજ્ઞાનમયકોશ શેનો બનેલો હોય છે.
9. ઉપપત્તિ એટલે શું ?
10. તિતિક્ષા એટલે શું ?

(P.T.O.)

2811E840 -6

Candidate's Seat No : _____

M.A Sem-3 Examination

504

Sanskrit (ED)

November-2024

Time : 2-30 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના: (1) જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.

Instructions: Figures to the right indicate full marks of questions.

(2) પ્રશ્નપત્રમાં છપાયેલો પ્રશ્નક્રમાંક જ ઉત્તરવહીમાં લખો.

Write the question number as printed in the question paper.

પ્ર.1. સાહિત્યશાસ્ત્રનો ઉદ્ભવ અને વિકાસ વર્ણવો.

(14)

અથવા

સાહિત્યશાસ્ત્રના વિવિધ સંપ્રદાયોનો પરિચય આપો

પ્ર.2 નીચેની કારિકા સમજાવો. (ગમે તે બે)

(14)

(1) કૃતાગા અપિ નિઃશઙ્કસ્તર્જિતોઽપિ ન લજ્જિતઃ।

દૃષ્ટદોષોઽપિ મિથ્યાવાક્કથિતો ધૃષ્ણનાયકઃ॥

(2) શ્રૃંગારેઽસ્ય સહાયા વિટચેટવિદૂષકાયાઃ સ્યુઃ।

ભક્તા નર્મસુ નિપુણાઃ કુપિતવધૂમાનઞ્જનાઃ શુદ્ધાઃ॥

(3) સમ્ભોગહીનસમ્પદ્ વિટસ્તુ ધૃત્ઃ કલૈકદેશજઃ।

વેશોપચારકુશલો વાગ્મી મધુરોઽથ બહુમતો ગોષ્ઠયામ્॥

અથવા

સાહિત્યદર્પણના આધારે નાયકના પ્રકારોની ચર્ચા કરો.

પ્ર.3 નીચેની કારિકા સમજાવો. (ગમે તે બે)

(14)

(1) અથ નાયિકા ત્રિવિધા સ્વાઽઞ્જ્યા સાધારણ સ્ત્રીતિ।

નાયકસામાન્યગુણૈર્ભવતિ યથાસમ્ભવૈર્યુક્તઃ॥

(1) કન્યા ત્વજાતોપયમા સલજ્જા નવયૌવના।

ધીરા કલાપ્રગલ્ભા સ્યાદ્વેશ્યા સામાન્યનાયિકા॥

(2) આગન્તું કૃતચિત્તોઽપિ દૈવાન્નાયાતિ યત્પ્રિયઃ

તદનાહમદુઃખાર્તા વિરહોત્કણ્ઠિતા તુ સા॥

અથવા

સાહિત્યદર્પણના આધારે નાયિકાના પ્રકારોની ચર્ચા કરો.

પ્ર.4 વિશ્વનાથના જીવન , સમય અને કવન વિષે વિસ્તૃત નોંધ લખો.

(14)

અથવા

વિશ્વનાથનું અલંકારશાસ્ત્રમાં પ્રદાન વિષે વિસ્તૃત નોંધ લખો
પ્ર.5 નીચેના પ્રશ્નોના એક બે વાક્યમાં જવાબ લખો. (ગમે તે સાત)

(14)

- (1) કાવ્યશાસ્ત્રનું લક્ષણ લખો.
- (2) શબ્દાર્થો સહિતૌ કાવ્યં। આ કાવ્ય લક્ષણ કોનું છે?
- (3) અલંકાર સંપ્રદાયના પ્રણેતા કોણ છે?
- (4) નાયકનું લક્ષણ આપો.
- (5) વિશ્વનાથ નાયકના મુખ્ય અને ગૌણ મળી કુલ કેટલા પ્રકારો સ્વીકારે છે?
- (6) નાયિકાનું લક્ષણ લખો.
- (7) વિક્રમોર્વશીયમમાં કેવા પ્રકારનો નાયિકા છે?
- (8) અવસ્થાના આધારે નાયિકાના કેટલા ભેદ વિશ્વનાથ સ્વીકારે છે?
- (9) વિશ્વનાથ પરકીયા નાયિકા કોને કહે છે?
- (10) વિશ્વનાથનો જન્મ ક્યા કુળમાં થયો અને તેની કુળ ઉપાધિ શું હતી ?
- (11) વિશ્વનાથની કૃતિઓના નામ લખો.
- (12) વિશ્વનાથના પિતાનું નામ શું હતું?
